

Kristien Hemmerechts

De dood heeft mij een
aanzoek gedaan

Over dood, leven en liefde

DE GEUS

9 oktober

Ik ben een blanke vrouw van drieënvijftig jaar en ik overweeg mijn leven af te ronden. Voilà, het staat in al zijn kuisheid op papier. We plegen geen zelfmoord, we ronden af. Het is donderdag 9 oktober 21154 en vanmorgen heb ik het op een persconferentie gehad over de alarmerende zelfmoordcijfers in ons land. En dat we daar iets aan moeten doen! Ik ben de vleesgeworden tweeslachtigheid. Je hoeft me niet lang te kennen om dat in de gaten te krijgen. Veel mensen schuwen me vanwege die dubbelheid. Waar ik niet voor kies. Die er is. Een condition humaine. Een overlevingsstrategie. Of de onontbeerlijke eigenschap van een schrijver die aandacht moet hebben voor alle kanten van een situatie, hoe tegenstrijdig ook.

Ooit een normaal mens ontmoet? En, beviel het?

Een Bond zonder Naamslogan.

Ik maak ervan: Ooit een eerlijk mens ontmoet? En, beviel het?

De twee uitspraken zijn even oprecht: het verlangen naar afronding én de ontzetting over de hoge zelfmoordcijfers.

Dit is een project.

Het project bestaat uit het zoeken naar een antwoord op de vraag: waarom wil ik mijn leven afronden?

En ook: hoe kan ik een houding, een mentaliteit, een goedsgesteldheid ontwikkelen die me wegleidt van dit verlangen naar afronding?

Waarom willen mensen leven? Waarom willen ze sterven?

Wat is dat: leven? Waarom is het tegelijk zo prachtig en zo lastig?

De antwoorden zijn voorlopig onbekend. Blijf lezen. Wan-
hoop niet. Misschien worden ze u onthuld.

Het is 22u01. Bart heeft nog niet gebeld. Of ge-sms't. Als hij
mailt, zal ik het pas morgen lezen. Mijn computer staat uit.

Zou het zin hebben mijn huisarts te raadplegen?

Doctor, doctor, give me the news.

U bent gezond.

U komt niet voor euthanasie in aanmerking.

Denk aan alle mooie jaren die u nog voor de boeg hebt.

P.S.: Mijn handschrift laat vermoeden dat ik gedronken heb.
Dat vermoeden kan ik hierbij bevestigen.

10 oktober

Een Australische man die door de BBC Doctor Death wordt
genoemd, is in Londen gearriveerd om een workshop te geven
over 'assisted suicide', de term die in het Engels voor euthana-
sie wordt gebruikt. Maar bij 'assisted suicide' moet je zelf de
dodende handeling stellen. De deelnemers aan de workshop
vinden het niet fair dat artsen beschikken over de kennis en de
middelen om het leven te beëindigen en andere mensen niet.
Doctor Death verschaft hun de kennis, maar niet de midde-
len.

Onlangs vertelde iemand me dat zelfmoord plegen heel een-
voudig is: je slikt slaappillen en vervolgens trek je een plastic
zak over je hoofd. Dat leek me inderdaad heel slim. De vraag is
wel: wanneer precies trek je die zak over je hoofd? Als je nog bij
je positieven bent, is de kans groot dat je hem afrukt. Als je te

lang wacht, glijd je weg en vergeet je de zak. Of heb je er niet meer de kracht voor. Vraag is ook: Wil ik gevonden worden met een plastic zak over mijn hoofd? En welke zak kiest een mens? Eentje van de Fnac lijkt me geschikt. Of een neutrale zwarte vuilniszak. Het is hoe dan ook geen waardig einde. Bestaat zoiets eigenlijk? En is mijn verlangen naar afronding niet geïnspireerd door het besef van het gebrek aan waardigheid dat me over een aantal jaren te wachten staat? Doe het nu. Eindig in schoonheid. Drieënvijftig. De leeftijd waarop het hart van veel mannen het begeeft. Misschien het natuurlijke keerpunt in een mensenleven.

Ondanks – of dankzij? – dit project was het een goede dag. Toen ik daarnet thuiskwam, werd ik overvallen door een gevoel van normaliteit (is dat een woord?). Na een drukke dag met twee schoolvoorstellingen van *Te Gek?!* kwam ik thuis om van een welverdiende rustige avond te genieten, waarop ik zelfs mocht uitkijken naar een bezoek van mijn echtgenoot, met wie ik helaas niet onder één dak woon.

In een poging het gevoel vast te houden ben ik naar de Delhaize gefietst en heb daar een nostalgische groene kool gekocht. Die stond jaren geleden in Amsterdam dikwijls op het menu vanwege goedkoop.

Ik vertelde de regisseur van *Te Gek?!* over de strijd die ik op het podium moet voeren tegen de angst dat mensen me een koe zullen vinden. Of een trut. En dat die angst vast te maken had met mijn zus die me vroeger dagelijks inpeperde dat iedereen een hekel aan me had. Volgens hem stond ik nu op een podium juist vanwege dat trauma. Ik zei: ‘Misschien had ik er zonder dat trauma veel eerder gestaan!’

De hele waarheid kun je nooit vertellen. De gitzwarte put kun je niet laten zien.

Ter viering van zijn honderdste verjaardag heeft het literaire tijdschrift *De Brakke Hond* een zwik mensen naar hun favoriete citaat gevraagd. Sommigen – zoals ik – geven sec een citaat. Anderen citeren zichzelf en een derde groep komt met een lang verhaal over zichzelf. En zo geven mensen voortdurend veel prijs over hun karakter. En over de mensheid in het algemeen. De mensheid die we moeten bestuderen en doorgronden om haar beter te leren aanvaarden, want ze is nu eenmaal wat ze is.

En moeite dat dat soms kost!

Niet de studie, wel de aanvaarding. Meestal scherm ik me af, want het aanvaarden wil me niet zo goed lukken. Klotemaitje: delete. Klote-opmerking: doen alsof ik ze niet gehoord heb. Ik veilig in mijn huisje binnen in mij. Maar hoe leuk is het niet naar buiten te hollen en met anderen te lachen en te kletsen! Alleen: ik slaag er zo zelden in. Dikwijls wordt er een mep uitgedeeld, zodat ik me gauw weer terugtrek. Ik en mezelf. Wij tweetjes.

Geef mij een goede reden om in leven te blijven.

Een andere reden dan het verdriet dat je derden aandoet. Al is dat een ijzersterk argument.

Wat ik mis is vreugde. Die is uit mijn leven weggemept. Door wat men het lot noemt. Maar ook door mijn lieve medemens. Ik ben bang geworden voor mensen. Voor hun gemene tong. Hun venijn. Nooit valt te voorspellen wanneer je er een portie van toegediend zult krijgen.

Morgen wordt in het cultureel centrum van Strombeek een zaal naar papa genoemd. Een straat zou leuker zijn. Of een plein.

Op de uitnodiging voor de inhuldiging staat zijn foto. Telkens opnieuw draai ik die om. Ik verdraag de aanblik van die foto niet. Waarom? Omdat hij dood is? Omdat hij ons in de steek heeft gelaten?

P.S.: Die Doctor Death heet Philip Nitschke en is een controversiële figuur. In Australië heeft een gezonde negenenzeventigjarige vrouw zelfmoord gepleegd volgens zijn instructies. Ze heeft er het poeder van tweehonderd capsulevormige pillen met een drankje voor moeten vermengen. Wat een klus! Australië reageert verontwaardigd, maar desondanks willen meer en meer mensen de workshops bijwonen.

Er wordt Nitschke met name verweten dat hij de informatie ook aan depressieve mensen verschaft. Die hebben een adequate behandeling nodig. Geen zelfmoordhandleiding.

Zelfmoord is niet hetzelfde als je leven afronden. Het ene is een wanhoopsdaad, het andere een weldoordachte, rustige keuze. Bedenk ik hier ter plekke. Het is pas dag twee van dit project, maar ik voel me er bijzonder opgewekt bij. Begrijpe wie het begrijpen kan.

P.P.S.: Toen we vorig jaar papa's uitvaart regelden, was het even mooi weer als nu. Het lijkt zo veel langer geleden. Misschien omdat we al vele jaren bezig waren met afscheid nemen. Ergens in 1978 zijn we ermee begonnen. Toen hij zijn eerste hartaanval kreeg. En net geen drieënvijftig was.

11 oktober

Voor mijn neus ligt de foto van papa waarnaar het me moeite kost te kijken. Ik zie een man die krampachtig zijn best doet minzaam te zijn, maar die niet kan verbergen hoe gespannen

hij is. De minzaamheid spreekt uit de ogen, de spanning uit de mond. Zijn hele houding zegt: laat me alsjeblieft met rust.

‘Ik voel me gelukkig, dat is de essentie. Voordien was ik zeker niet ongelukkig. Maar nu voel ik me completer, meer volkomen. (...) Nu kunnen we elkaars leven delen. Ik vind dat de essentie van een huwelijk. Je hebt niet langer alleen je eigen leven, maar twee levens die met elkaar gedeeld worden.’ Aldus Miet Smet over Wilfried Martens, nog duidelijk in de roes van een euforische verliefdheid. Als het waar is wat ze zegt, dan zijn Bart en ik niet gehuwd. Het eeuwige pijnpunt: elkaar zo weinig zien. De vraag is of ik daar de bron moet zoeken van mijn afrondingsverlangen. Dat op dit ogenblik weinig acuut is. Ligt het aan het schitterende nazomerweer? Aan Bart, die in huis is? Heeft hij iets in de gaten? Hij was zachter. Had meer aandacht voor wat ik hem vertelde.

Heb je voor geluk een ander nodig of wordt echt geluk uit jezelf gepuurd? Betekent waar geluk onafhankelijkheid – ook emotionele – van anderen? En is die emotionele onafhankelijkheid de voorwaarde voor een gelukkige liefde? Ik denk van wel. Je mag liefde niet verwarren met therapie. Of de geliefde met een kruk. Een reddingsboei waaraan je je vastklampt. Alleen: Waar eindigt onafhankelijkheid en begint onverschilligheid? Wat is het verschil tussen je onafhankelijk opstellen en je afschermen?

Herman zag zichzelf als het touwtje dat mij bij elkaar hield. Hij was niet de eerste man die dacht dat ik zonder hem niet overeind zou blijven. En die zich dus vergiste.

13 oktober

Het was wel mooi om die bordjes naar de Karel Hemmerechtszaal te zien en te weten dat zijn naam niet vergeten zal worden zolang het cultureel centrum bestaat. Verre herinneringen bordelden op aan mijn vader die destijds min of meer kampeerde op de bouwwerf van het centrum. Aan iedere al dan niet toevallige passant gaf hij rondleidingen, of die daar interesse voor had of niet.

Een kleine bittere bedenking. Of beter gezegd: een ironische. Als hij meer tijd voor zijn gezin had gemaakt, dan was er nu geen zaal naar hem genoemd.

‘Wat blijft van een man is een aap, en zijn kloten, wij drie, kleine kloten, zie.’ Dixit Herman.

In een tekst óver hem heb ik ervan gemaakt: ‘Wat blijft van een man is wat hij at; wat blijft zijn de recepten die hij verzamelde.’

En nu dus: wat blijft van een man is zijn naam op een bord bij de ingang van een vergaderzaal.

Het stonk er een beetje naar zweet en/of kaas. Slechte ventilatie.

15 oktober

In de trein van Antwerpen naar Aarschot werd ik aangesproken als ‘meiske’. De trein liep steeds maar meer vertraging op, maar het ‘meiske’ moest begrijpen dat daar niets aan te doen viel, althans niet door de conducteur.

De lijn van Antwerpen naar Aarschot is de lijn van de verlorenheid. Je kijkt uit het raam en je vraagt je af: Waar ben ik in hemelsnaam? Kom ik ooit aan?

Sarah Palin zou een onstilbare behoefte hebben aan populariteit. Ze plaatst zichzelf telkens opnieuw in het middelpunt van de belangstelling om te testen hoe geliefd ze is. En of ze wel geliefd is. Blijkbaar sterft ze iedere keer van de zenuwen en de onzekerheid.

Wil ik geliefd zijn?

Het staat zeker niet bovenaan mijn verlanglijstje. Maar ik wil ook niet niet-geliefd zijn. Of verfoeid. Niets is griezeliger dan hatelijke blikken, ruggen die je worden toegekeerd, sneren die worden uitgedeeld. Op recepties is het soms bijna lachwekkend hoe bepaalde mensen je ostentatief voorbijlopen om vervolgens anderen uitbundig te begroeten.

‘Ik dacht dat gij een harde tante waart, maar gij valt mee in ’t echt.’ Een opmerking die ik dikwijls te horen krijg. Beter zo dan omgekeerd, denk ik dan.

Mijn studenten vinden mij streng en veeleisend. Ik vind mezelf fair en erg betrokken. Ik wil hun iets leren. Daarom moet ik hen af en toe door elkaar schudden. Gisteren barstte er eentje in tranen uit tijdens de les creatief schrijven. Ze beweerde dat zij meer negatieve kritiek kreeg dan de anderen terwijl ze nog zo haar best deed. ‘Maar ik kan het niet beter! Maar ik kan het niet beter! Maar ik kan het niet beter!’

16 oktober

Het mooiste wat er bestaat: geliefd te zijn om wie of wat je echt bent.

Ik heb ooit een kantoor gedeeld met een vrouw die me niet groette. Dan kwam ik binnen en zat zij er al, maar ze begroette me niet. Op een dag – het was de eerste werkdag van een nieuw kalenderjaar – ging ik voor haar werktafel staan en

vroeg haar waarom ze me nooit dag zei.

‘Ik heb niets met jou’, zei ze. ‘Ik heb niets tegen jou, maar ik heb ook niets voor jou. Ik vind dat je goed lesgeeft. Dat wel.’

Deze spartaanse vrouw had ik ooit tot mijn studenten mogen rekenen. Ze was een begaafde en toegewijde studente, een wapenfeit dat haar het recht had verleend op een plek in een kantoor voor docenten.

‘Je kunt toch gewoon “dag” zeggen. Dat is basismenselijkheid en -hoffelijkheid. Ik heb “niets” met de receptioniste, maar ik heb haar daarnet wel begroet!’

Soms dacht ik: ze is door God gestuurd als straf voor mijn zonden. Het was tenslotte een katholieke universiteit en ik was toen nog niet lang bij mijn man weg.

Is dit typisch Vlaams: u moet ik niet hebben en dus zeg ik u geen goeiedag?

Sindsdien is vriendelijkheid met en voor mijn medemens een actiepuntje. De ramp – of ironie – is dat ik soms mensen voorbijloop omdat ik hen met mijn slechte ogen niet herken. Of ik begroet mensen die ik helemaal niet ken omdat ik dacht dat ze iemand anders waren. Soms heb ik niet de energie om vriendelijk te zijn. Of de moed om tegen een botte stroming in te varen.

Na de voorstelling kreeg ik ter beloning een knuffel van de regisseur. En Wannas (Cappelle, met wie ik volgend jaar een voorstelling maak) zei: ‘Amaai, ik had nooit verwacht dat jij je zo vrij zou bewegen op een podium!’

Ik heb nu eindelijk een woord voor hoe ik me voel na een geslaagde voorstelling: voldaan. En licht.